

Pædagogstuderendes muligheder for at opbygge kompetence omkring børns bevægelseslæring i uderummet

Hæmmende og fremmende faktorer i dagtilbud

Lise Hostrup Sønnichsen, Jesper von Seelen og Bo Lüders

Sammendrag

Artiklen formidler resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse på fem pædagoguddannelser. Fokus for undersøgelsen har været studerendes mulighed for at opbygge kompetencer til det pædagogiske arbejde med børn og bevægelse i uderummet under deres praktik i et dagtilbud. Undersøgelsen afslører blandt andet en diskrepans mellem de studerendes idealer for bevægelsespædagogik i uderummet og den konkrete pædagogik, de oplever i praktikken. Kompetencemål, som går på at understøtte, udvikle, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter, har særlig positiv betydning for den studerendes læringsmuligheder. Resultaterne af undersøgelsen diskuteres i slutningen af artiklen i et teoretisk perspektiv med henblik på at kunne stille kritiske spørgsmål til gavn for udviklingen af pædagoguddannelsen.

Opportunities for social education students to develop outdoor activities competencies Inhibitory and supporting factors in day care

Abstract

This paper presents the results of a questionnaire carried out on five different social education campuses. The focus of the study has been students' opportunities to build competences on working with children and physical activity in the outdoor areas during their internship in a daycare facility. The study reveals a discrepancy between the students' ideals of pedagogically sound activities in the outdoor areas and their experiences during their internship. Also, the analysis shows that having goals for the internship is positively associated with perceived learning outcomes on developing, implementing and evaluating physical activities.

Baggrund

Små børn oplever, tænker og lærer primært gennem sansning og bevægelse (Børne- og Socialministeriet 2018; Moser 2010), og her giver uderummet helt særlige muligheder (Björgen 2012). Danske forældre tillægger deres børns muligheder for bevægelse, udeliv og motorisk udvikling i dagtilbuddet stor værdi (Kragh Jensen 2012). Udendørs

leg associeres med veludviklet legekompetence, udholdenhed, og motorisk læring (Fjørtoft 2004; Grahn mfl. 1997) ligesom spændings- og risikofyldt leg, af betydning for udvikling af bevægelsesfærdigheder og selvtillid, ofte kan knyttes til uderummet (Sandseter 2009, 2015).

Forskning viser, at pædagogers kropslighed og interaktion med børn i bevægelse har stor betydning for børns motivation for

deltagelse i bevægelseslege (Værum Sørensens 2013; Danmarks Evalueringsinstitut 2016; Lund 2017). Bevægelsespædagogik i uderummet handler ikke kun om gennemførelsen af fælles voksenstyret bevægelsesaktiviteter, men derimod om at skabe forskellige typer af bevægelses-læringsrum. Det kan være læringsrum, hvor pædagogen sætter gang i fælles fysisk prægede lege med hende som leder, men det kan også være læringsrum, hvor pædagogen inspirerer og understøtter børns egne bevægelsesinitiativer. Endelig kan det være rum, hvor pædagogen skaber gode betingelser for, at børn kan lege egne fysisk prægede lege (Barenholdt og Christensen 2012; Sønnichsen 2017). Blandt andet spiller pædagogens evne til at se øjeblikkets mulige bevægelseslæringsrum, samt hendes evne til at kunne holde et sådant læringsrum, en afgørende rolle for børns bevægelseslæring og glæde ved bevægelse i uderummet. God bevægelsespædagogik har i særlig grad betydning for læringsmulighederne hos de børn, som ikke af sig selv udviser glæde og initiativ til bevægelse (Bjergsen og Svendsen 2015).

I 2014 fik Danmark en ny pædagoguddannelse¹ med øget fokus på opbygning af de studerendes kompetencer² Revideringen af uddannelsen blev til på baggrund af en kritisk evaluering, der blandt andet påpegede et for lavt fokus på praktiske kompetencer og for få muligheder for læring under de studerendes praktik (Danmarks Evalueringsinstitut 2016).

I den nye pædagoguddannelse er alle kompetencemål nationalt fastsat med dertil hørende viden og færdighedsmål (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2014). Såvel praktikinstitutionerne, den studerende og det pågældende uddannelsessted kan tone, hvordan den studerendes individuelle læringsstillads og plan for opnåelse af videns- og færdighedsmålene skal for-

muleres. (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2014).

Vores særlig interesse for praktikken læringsmiljø i dagtilbud, i relation til området børn og bevægelse, opstod i kølvandet på et casestudie i Tønder kommune i Danmark. Dette studie viste, hvordan bevægelsespædagogik i uderummet ofte afhæng mere af pædagogernes private præferencer end af en fagligt underbygget praksis. En organiseringsform, hvor pauseafvikling, oprydning, møder m.v. lå i udetiden, presede de medarbejdere, som var tilbage i uderummet, ind i en form for gårdvagts- eller opsynspædagogik. Pædagogerne anerkendte betydningen af deres eget nærvær men forklarede samtidig, at legitimeringen af opsynspædagogikken kom fra en tradition om ikke at ville forstyrre børns leg. Endelig viste studiet, hvordan der blandt pædagogerne var kompetencer til at arbejde i forskellige bevægelseslæringsrum i uderummet. Dette arbejde var bare ikke fagligt italesat, endsige anerkendt, som en del af institutionens arbejde med læreplanstemaerne (Sønnichsen 2017).

Forskningsspørgsmål

Med afsæt i ovenstående har denne undersøgelse til formål at besvare følgende to forskningsspørgsmål:

1. Er kompetencemål under praktikperioden associeret med pædagogstuderendes selvvaluerede muligheder for at opnå relevante kompetencer inden for børns bevægelse i uderummet³?
2. Er kompetencemål under praktikperioden associeret med, hvordan en række potentielt hæmmende faktorer påvirker pædagogstuderendes selvvaluerede opnåelse af kompetencer omkring arbejdet med uderummet og bevægelse?

Teoretiske perspektiver på opbygning af pædagogisk kompetence

Schöns begreb *refleksion i handling* eller Aristoteles' begreb *klogskab i handling* benyttes ofte, når den professionelle professionspraktikers vidensform skal beskrives (Baumann og Christensen 2007; Gleerup 2007; Pahuss og Eriksen 2011; Schön 2014). Det hænger sammen med, at pædagogisk handling baserer sig på et skøn, idet den er kontekstuel betinget og afhængig af det særlige i relation og situation (Oettingen 2010). *Refleksion i handling* er blandt andet dét at kunne variere over et professionelt repertoire, der ikke kun bygger på teoretisk viden, men lige så meget på et mere tavst handle-repertoire. Evnen til at reflektere i handling udvikles blandt andet ved, at vi tvinges til at handle i unikke og komplekse situationer og dernæst i den efterfølgende refleksion over de skøn, vi foretog os i handling (Gleerup 2007; Schön 2014). Derfor er dét at øve sig og reflektere sammen med uddannede pædagoger i praktikken særligt betydningsfuldt for opbygning af pædagogisk kompetence hos den studerende.

Betydning af adgang til et relevant praksisfællesskab i opbygning af kompetence

Vi tilslutter os her den grundlæggende tese, at vores kompetencer bliver til gennem interaktionen med andre mennesker i en fortløbende proces (Honneth og Willig 2003; Mead 2005; Wenger 2010). Forældre, pædagoger og andre børn har eksempelvis betydning for børns kompetenceopbygning, mens undervisere, medstuderende og praktikkollegaer har det for den studerendes.

Med udgangspunkt i Wengers sociale læringsteori (Wenger 2010) forstår vi læring som noget, der foregår i praksisfællesskaber. Igennem engageret deltagelse i

fællesskabets virksomhed opbygges fælles repertoire og personlige fortællinger i relation til fællesskabets fortælling (Wenger 2010: 90). Som praktikant i et dagtilbud har den studerende typisk en *legitim perifer deltagelsesposition*, hvilket betyder, at hun er et accepteret medlem, som endnu ikke kan forhandle sin mening på lige fod med de pædagoger, som er eksperterne i fællesskabet. Efterhånden som hun tildeles muligheder for at indgå i den fælles praksis og selv vælger at engagere sig heri, opnår hun gradvist det repertoire, som muliggør en fuld deltagelsesposition. Hermed får hun mulighed for at forhandle sin mening og udvikle nye handlerepertoire, hvilket betyder, at det oprindelige fællesskab også udvikler sig (Wenger 2010). I det lys er både den studerendes eget engagement og hendes mulighed for at indgå i praksis med kompetente pædagoger betydningsfulde elementer i opbygningen af hendes egne kompetencer i at arbejde med børn og bevægelse i uderummet.

- Anerkendelse i den private sfære indbefatter de positive tilbagemeldinger, som vi får fra nære relationer.

Vi mennesker er typisk medlemmer af mange forskellige praksisfællesskaber, og det, vi har lært i ét praksisfællesskab, vil potentielt kunne bruges til at få adgang til andre praksisfællesskaber og dermed adgang til nye læringsmuligheder (Wenger 2010). På den baggrund kan det handle-repertoire, som den studerende har med sig fra andre praksisfællesskaber, også få betydning for hendes læringsmuligheder i praktikken. Det kunne eksempelvis være erhvervet gennem valgfag på uddannelsen eller fra foreningslivet.

Betydning af mødet med den betydningsfulde anden i opbygning af kompetence

Jævnfør Honneth og Willig (2003) er det relevant at tale om betydningen af anerkendelse inden for tre sfærer: den private, den retslige⁴ og den solidariske. Anerkendelse i den private sfære indbefatter de positive tilbagemeldinger, som vi får fra nære relationer. Den har betydning for vores grundlæggende fortrolighed med egne ressourcer. Anerkendelse i den solidariske sfære rummer eksempelvis arbejdsmæssige fællesskaber i en praktik (Honneth og Willig 2003: 92). Når en studerende bliver anerkendt som værdifuld i denne sfære, betyder det noget positivt for selvværdet. Det skaber tillid til egne egenskaber ind i den profession, som hun ønsker at blive en del af, og samtidig en solidaritet for samme. Praktikstedets vejleder spiller en stor rolle, idet hendes anerkendelse har betydning i formel forstand: Hun kan bremse den studerendes drøm om at få adgang til de rettigheder, som professionstitlen giver – anerkendelse i den retlig sfære.

Med udgangspunkt i Mead (2005) kan man argumentere for, at praktikstedet er med til at give studerende bestemte organiserede reaktionsmønstre. Disse mønstre opstår i kommunikationen i betydningsbærende handlinger i praktikmiljøet. Jf. Mead udvikles vores selv konstant i en dialektisk relation mellem to dele – *mig'et* og *jeg'et*. *Mig'et* er den observerende del af selvet, som gør det muligt at se på sig selv som objekt. Dette muliggøres af det handlende *jegs* spejling af de betydningsbærende symboler, der kommer fra andre mennesker som respons på egen adfærd. Symboler kan forstås som udsagn, men også kropsholdninger, gestik, mimik, m.m. *Jeg'et* er således det handlende og erfarende, mens *mig'et* er det erfarede selv. Gennem *mig'et* laver vi en konstruktion af, hvordan andre opfatter

os, og dette påvirker gennem selvrefleksion *jeg'ets* handling (Mead 2005).

Når den studerende justerer sin adfærd efter, hvad betydningsbærende praktikkollegaer – bevidst eller ubevidst kommunikerer – så er det med til at konstruere faglig identitet. I kommunikationen kan der være signaler om, hvad der skal prioriteres eller hvilken adfærd, der påskønnes eller ikke påskønnes. En studerende kan som udgangspunkt være domineret af sit *mig* af meget forskellige årsager, eksempelvis i jagten på anerkendelse eller af strategiske årsager i bestræbelserne på at bestå sin praktik. Måden hvorpå den sociale erfaringsdannelse finder sted, er med til at bestemme, hvor meget af vores *selv*, vi udtrykker, når vi kommunikerer (Mead 2005: 170). Et eksempel kan være, hvis den studerende mærker, at et skjult curriculum for adfærd har stor magt, og derfor vælger at tilpasse sig dette, selvom det er i modstrid med det synlige curriculum, og selv om hun måske heller ikke identificerer sig med det skjulte curriculum.

Design og metode

Undersøgelsens forskningsspørgsmål besvares bedst gennem en webbaseret kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, der netop er velegnet til at dokumentere og måle respondenternes vurdering (Cohen, Mannon og Morrison 2017: 256) af forskellige forhold som eksempelvis holdninger, hævninger, fremmere og baggrundsvariable.

Et spørgeskema bestående af seks spørgsmål til de studerendes holdninger til pædagogers arbejde med børn i uderummet, 21 spørgsmål om de studerendes vurdering af den undervisning de modtager, 42 spørgsmål om de studerendes vurdering af praktikforløbene samt 17 baggrundsvariable som alder, egen erfaring med be-

vægelse og egen brug af uderummet blev besvaret af 727 pædagogstuderende (response rate = 21,3 %) i alderen 19 til 55 med en gennemsnitsalder på 28,25 (SD = 8,0). Respondenterne var fordelt på fem uddannelsesinstitutioner: UCN Aalborg (22,9 %, n=165), UCN Hjørring (11,2 %, n=81), UC Syd Kolding (20,1 %, n=145), UC Syd Esbjerg (17,9 %, n=129) og UC Syd Åbenrå (28,0 %, n=202). Disse fem uddannelsessteder repræsenterer både større og mindre uddannelsessteder i større og mindre byer med varierende optagelseskrav. Der var per 1. oktober 2017 i alt 17.713 danske pædagogstuderende (Danske Professionshøjskoler 2018), og indeværende undersøgelse dækker således 4,1 % af alle danske pædagogstuderende.

Spørgeskemaet blev efter aftale med de respektive institutchefer sendt ud til alle pædagogstuderende ved hjælp af SurveyXact i december 2016. 3.420 studerende modtog en informations-e-mail med et link til skemaet. Der blev med en uges mellemrum udsendt to rykkermails. I alt besvarede 727 studerende spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 21,3 %, og undersøgelsens resultater skal derfor læses med det forbehold, at der kan ligge en systematisk bias i rekrutteringen af respondenter (Bryman 2016: 224). At dømme efter returmails har for mange elektroniske evalueringsskemaer i omløb blandt andet fra forskellige undervisere været baggrunden for, at nogle har valgt ikke at svare.

I analysen af datamaterialet blev der indledningsvis foretaget eksplorative frekvens-rapporter i SurveyXact med efterfølgende krydsning ud fra udvalgte variabler. For at vurdere om en given sammenhæng skyldtes tilfældigheder, er der foretaget χ^2 -signifikanstests (Kirkwood og Sterne 2003: 165). Signifikansniveauet er sat til en p-værdi på 0,05. De statistiske analyser

er lavet i SPSS 25. Afslutningsvist blev resultaterne tolket i forhold til ovenstående teoretiske perspektiv. For at skabe et håndterbart materiale er variablerne i tabel 1 dikotomiseret, hvor svarkategorierne "i høj grad" og "i nogen grad" er samlet i en variabel, og svarkategorierne "i mindre grad" og "slet ikke" er samlet i en anden.

Begrænsninger og kritik

For at besvare forskningsspørgsmålene og undersøge mulige associationer er et kvantitativt studie en nødvendighed (Cohen mfl. 2017: 256). Det kvantitative design tillader en stærk kvantitativ argumentation baseret på potentielle associationer mellem faktorer, men omvendt ikke en dybdgående og konteksttung argumentation. En sådan undersøgelse og argumentation er et oplagt tema for en opfølgende kvalitativ undersøgelse af pædagogstuderendes oplevelser i praktikperioden. Studiet er et tværnsnitsstudie, hvilket ikke giver muligheder for at udtale sig om kausale forhold, og studiets resultater bør således alene tolkes som associationer. Desuden er det en begrænsning, at studiet alene er baseret på de studerendes egen vurdering og ikke er trianguleret med f.eks. underviserens eller praktikstedernes vurdering. Dette skyldes en prioritering af ressourcer. Endnu en begrænsning er, at spørgeskemaet, brugt i dette studie, er udviklet til lejligheden og ikke er valideret i andre sammenhænge. Udviklingen af spørgeskemaer, der er valideret til pædagogiske uddannelser, er en prioritet fremadrettet. Responsraten er på 21,3 %, hvilket også potentielt kan påvirke analysens resultater, da det muligvis kan være studerende med en særlig holdning til projektets tema, der har svaret på spørgeskemaet. Projektets analyse og konklusion skal læses med ovenstående forbehold.

Resultater

De studerendes oplevelse af læringsmiljøet i dagtilbuds uderum står i kontrast til deres egne idealer

96 % (n=694)⁵ af de studerende mener, at uderummet er et særligt egnet læringsrum til bevægelse, og 93 % (n=673)⁶ mener, at voksnes motivation for at være fysisk aktiv har indflydelse på børns lyst til at bevæge sig i uderummet. 75 % (n=540) mener, at pædagoger bør være i form til kunne deltage i børns fysisk leg ude, og 85 % (n=616) er selv motiveret for fysisk aktivitet i uderummet, hvor pulsen kommer op, f.eks. i fangeleg.

I kontrast hertil oplever 48 % (n=179) af de studerende under deres praktik i et dagtilbud, at ingen eller kun en enkelt uddannet praktikkollega involverer sig i leg eller andre aktiviteter i uderummet med børn. Kun 12 % (n=44) oplever, at flere end 2-3 kollegaer gør dette. 84 % (n=311) svarer, at de aldrig eller sjældent er blevet opfordret til at være aktive med børn i uderummet i praktikken.

De studerendes oplevelse af uderummets pædagogik i praktikken

50 % (n=186) af de studerende oplever under deres praktik, at børn slet ikke eller i mindre grad selv kan bestemme, om de vil være ude eller inde i løbet af dagen. 58 % (n=217) oplever, at uderummet primært bruges om eftermiddagen, og 62 % (n=227) oplever, at uderummet flere gange om ugen eller hver dag er præget af samtale mellem voksne. 47 % (n=178) oplever, at læreplanstemaerne er mindre i spil ude end inde, og 62 % (n=229), at der tages færre pædagogiske initiativer ude end inde. 63 % (n=232) oplever, at normeringen er lavere ude end inde, og 66 % (n=242) at møder og pauser afvikles i udetiden.

De studerende vil gerne selv bidrage til en aktiv pædagogik i uderummet I kontrast til de studerendes oplevelser af de uddannede pædagogers adfærd i uderummet, mener 79 %, (n=288), at de selv hver dag eller flere dage om ugen har deltaget i børns leg i uderummet, og 64 % (n=234) svarer, at de selv har taget initiativet til bevægelseslege med børn.

Graden af studerendes initiativ hænger positivt sammen med, om de har haft et kompetencemål, som var tonet i retningen af at kunne udvikle, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter eller udelivsaktiviteter med børn (benævnes herefter *relevant kompetencemål*). Andelen af studerende, der vurderer, at de selv tager initiativ til aktiviteter i uderummet, er signifikant højere ($p < 0,000$) blandt de studerende, der har et relevant tonet kompetencemål, idet 75,7 % (n=115) af disse studerende vurderer, at de selv tager initiativ til aktiviteter i uderummet. Omvendt vurderer 55,7 % (n=103) af de studerende, der ikke har et relevant kompetencemål, også at de tager initiativ til aktiviteter i uderummet, hvilket tyder på, at de studerende generelt møder praktikken med stor initiativrighed i relation til bevægelse med børn i uderummet.

Relevant egen erfaring, valgfag og praktikmål bidrager til den studerendes læringsmuligheder

For at undersøge hvilke faktorer, der er associeret med en målsætning for praktikperioden, er dette spørgsmål krydset med de studerendes valgfag, de studerendes egen erfaring med bevægelse samt deres vurdering af mulighederne for at opnå kompetencer omkring børn i uderummet samt de særligt bevægelsesusikre børn.

Tabel 1. Studerendes valg af valgfag, egenerfaring med bevægelse samt vurdering af praktikken fordelt på studerende hhv. med og uden kompetencemål for børn i uderummet

	Studerende med relevant kompetencemål	Studerende uden relevant kompetencemål	Total	P-værdi
Relevant valgfag (1)	52,9 (73)	47,1 (65)	100 (138)	0,017
Ikke relevant valgfag (1)	39,7 (79)	60,3 (120)	100 (199)	
Mindre egenerfaring (2)	40,7 (68)	59,3 (99)	100 (167)	0,089
Mere egenerfaring (2)	50,3 (72)	49,7 (71)	100 (143)	
Børn i uderummet (3)	59,0 (128)	41,0 (89)	100 (217)	0,000
Ikke børn i uderummet (3)	20,0 (24)	80 (96)	100 (120)	
Bevægelsesusikre børn (4)	60,9 (95)	39,1 (61)	100 (156)	0,000
Ikke bevægelsesusikre børn (4)	31,5 (57)	68,5 (124)	100 (181)	
Total	45,1 (140-152)	54,9 (170-185)	310-337	

Værdier er angivet i procent (n). (1) "Relevant valgfag" er et af valgfagene *krop og bevægelse* eller *natur og udeliv*. (2) Kategorien "Mindre egenerfaring" repræsenterer de studerende, der selv har dyrket bevægelse i mindre end 10 år og kategorien "Mere egenerfaring" de studerende, der har dyrket bevægelse i 10 år eller mere. (3) Kategorien "Børn i uderummet" repræsenterer de studerende, der i høj eller nogen grad vurderer, at praktikken har været med til at uddanne dem til at kunne planlægge, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter for børn i uderummet. Kategorien "Ikke børn i uderummet" repræsenterer de studerende, der i lav grad eller slet ikke vurderer, at praktikken har været med til at uddanne dem til at kunne planlægge, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter for børn i uderummet. (4) Kategorien "Bevægelsesusikre børn" repræsenterer de studerende, der i høj eller nogen grad vurderer at praktikken har været med til at uddanne dem til at arbejde med bevægelsesusikre børns bevægelseslæring i uderummet. Kategorien "Ikke bevægelsesusikre børn" repræsenterer de studerende, der i lav grad eller slet ikke vurderer, at praktikken har været med til at uddanne dem til at arbejde med bevægelsesusikre børns bevægelseslæring i uderummet.

Tabel 1 angiver, at relevant tonet kompetencemål hænger positivt sammen med, om den studerende har brugt tid på området, også inden sin praktik. Andelen af studerende med et relevant kompetencemål er signifikant ($p=0,017$) højere blandt de studerende, der også har haft et af de to valgfag "Krop og bevægelse" eller "Natur og udeliv", sammenlignet med de studerende, der ikke har haft et af de to valgfag. Der er desuden flere studerende, som har et relevant kompetencemål, hvis de har dyrket bevægelse i

forening, danseskole eller lignende i mere end 10 år, sammenlignet med de studerende, der har dyrket bevægelse i mindre end 10 år. Denne sammenhæng er med en p-værdi på 0,089 dog ikke signifikant.

Tabel 1 angiver desuden, at studerende, der overordnet oplever, at praktikken har været med til at uddanne dem til at kunne udvikle, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter for børn i uderummet, er signifikant ($p<0,000$) højere blandt de studerende, der har haft et relevant kompetencemål.

Arbejdet med de børn, som bevæger sig mindst og er usikre bevægelsesmæssigt, er udråbt som en betydningsfuld pædagogiske opgave i dagtilbud af Rådet for Forebyggelse og Sundhedsstyrelsen (Pedersen mfl. 2016; Sundhedsstyrelsen 2016). I det lys er det interessant, at oplevelsen af, at praktikken har været kompetencegivende i relation til at kunne arbejde med bevægelseslæring i relation til bevægelsesusikre børns, er signifikant ($p < 0,000$) højere blandt de studerende, som har et relevant praktikmål.

Et relevant kompetencemål gør de studerende mindre sårbare overfor hæmninger i læringsmiljøet

For at undersøge hvilke potentielle faktorer, der er begrænsende for de studerendes læringsmuligheder og disses associering med en relevant målsætning for praktikperioden, er en række potentielt hæmmende faktorer i tabel 2 angivet for studerende hhv. med og uden relevante kompetencemål.

Tabel 2. Studerendes vurdering af hæmmende faktorer i praktikken i forhold til deres læringsmuligheder i relation til børn, bevægelse i uderummet fordelt på studerende hhv. med og uden relevant kompetencemål

	Samlet	Studerende med relevante mål	Studerende uden relevante mål	p-værdi
(1) Manglende videns- og færdighedsmål for praktikken i relation til bevægelse og udeliv?	32,4 (109)	21,9 (33)	41,1 (76)	0,000
(2) Dårlige fysiske rammer i institutionens uderum?	17,0 (57)	17,2 (26)	16,8 (31)	0,911
(3) For få voksne i uderummet?	51,8 (174)	47,0 (71)	55,7 [103]	0,114
(4) Kollegaers negative holdning til det at være fysisk aktiv med børnene?	30,1 (101)	25,2 (38)	34,1 (63)	0,077
(5) Pauseafvikling, møder og lign. blandt personalet i den tid, børnene var på legepladsen?	52,4 (176)	43,7 (66)	59,6 (110)	0,004
(6) Manglende klarhed over min rolle i uderummet?	30,1 (101)	19,2 (29)	38,9 (72)	0,000
(7) Kollegaers angst for, at børn skulle komme til skade?	16,1 (54)	15,2 (23)	16,8 (31)	0,705
(8) Min egen angst for, at børn skulle komme til skade?	8,3 (28)	9,3 (14)	7,6 (14)	0,574
(9) Mine egne manglende kompetencer i relation til aktiviteter i uderummet?	20,2 (68)	10,6 (16)	28,1 (52)	0,000
(10) Manglende rollemodeller blandt personalet i relation til aktiviteter i uderummet?	37,8 (127)	23,8 (36)	49,2 (91)	0,000
(11) Kollegaers manglende motivation for at være aktive med børnene?	39,9 (134)	29,8 (45)	48,1 (89)	0,001
(12) Min egen manglende motivation for at være aktiv med børnene?	11,9 (40)	7,3 (11)	15,7 (29)	0,018

Værdier angiver andelen af studerende i procent (n) der har svaret at den pågældende faktor har været hæmmende.

Tabel 2 angiver, at de studerende, der har et relevant kompetencemål, i mindre grad end de studerende, som ikke har et relevant kompetencemål, vurderer at deres læringsmuligheder har været hæmmet af forskellige forhold i praktikinstitutionens læringsmiljø i forhold til at kunne opbygge pædagogisk kompetence i arbejdet med børn og bevægelse i uderummet. Eksempelvis er der signifikant færre af de studerende med et relevant kompetencemål, som oplever sig hæmmet i deres læring af kollegaers manglende motivation for at være aktive med børn, eller af mangel på rollemodeller blandt de uddannede pædagoger. De er signifikant mindre hæmmede af manglende klarhed over egen rolle i uderummet, ligesom de er signifikant mindre prægede af oplevelsen af at mangle kompetence til at arbejde med børn og bevægelse i uderummet. Det sidste kan hænge naturligt sammen med, at flere af dem også har haft et relevant valgfag på studiet og flere års egenerfaring med hensyn til at dyrke bevægelse.

Diskussion – resultaterne set i et teoretisk perspektiv og kritiske spørgsmål til uddannelsen

Med baggrund i de præsenterede resultater kan man argumentere for, at de studerendes holdninger og initiativrighed er på linje med de pointer, som nyere forskning fremfører omkring betydningen af pædagogens rolle for børns bevægelsesudvikling og bevægelsesglæde i uderummet.

Undersøgelsen peger også på, at mange praktikinstitutioners læringsmiljø lader meget tilbage at ønske, hvad angår de studerendes adgang til stærke professionelle praksisfællesskaber i relation til arbejdet med børn og bevægelse i uderummet. Tidligere forskningsresultater bekræftes

(Sønnichsen 2017), i og med at de studerende også oplever færre voksne og færre pædagogiske initiativer i uderummet sammenlignet med inde. Det kan betyde, at også studerende tvinges ind i en form for "gårdvagt-pædagogik", som en studerende bekræfter det i kommentarfeltet: "Jeg har mødt engagerede pædagoger i uderummet, men da det her opleves som om, der er færre voksne til flere børn, har det bidraget til, at voksenfunktionen ofte er at holde opsyn." (citater fra kommentarfeltet). Eller som en anden studerende skriver i spørgeskemaets kommentarfelt: "Det har været svært at finde en kollega, der havde en interesse i at være aktiv udenfor." (citater fra kommentarfeltet).

Dette er problematisk, idet praktikken som læringsmiljø har et stort potentiale i forhold til at skabe den handletrang og eksemplificering, som relaterer sig til opbygning af pædagogisk kompetence i at arbejde med børn og bevægelse (Gleerup 2007; Schön 2014).

- Tvinges den studerende til at justere sin adfærd og blive mere passiv, hvis hun skal anerkendes som en "rigtig pædagog" i arbejdsfællesskabet?

Set i det lys bør der på pædagoguddannelserne reflekteres over, om de sunde holdninger og den initiativrighed, langt de fleste studerende tilsyneladende har med sig ud i praktikken, er i risiko for at blive aflært. Med baggrund i Meads tanker om mødet med en betydningsfulde anden (Mead 2005) og Honneths og Willigs tanker om betydning af anerkendelse i den solidariske sfære (Honneth og Willig 2003) kan man argumentere for, at de studerendes oplevelse af pædagogikken i praktikinstitutionens uderum vil påvirke deres holdninger og adfærd

negativt. Her henvises til de studerendes oplevelse af uderummet som et underprioriteret bevægelsespædagogisk-læringsrum; et rum præget af manglende faglighed og anerkendelse omkring det at deltage i fysisk præget leg med børn (Sønnichsen 2017).

Med baggrund i undersøgelsens resultater kan det ikke udelukkes, at studerende, som fordyber sig i bevægelseslæringsrum med børn på legepladsen, vil opleve, at de uddannede pædagoger ikke har en tilsvarende fordybelse. Vil den studerendes *jeg's* spejling af pædagogernes attitude og adfærd give hendes *mig* anledning til at tolke til fordel for justering af sin egen adfærd? Tvinges den studerende til at justere sin adfærd og blive mere passiv, hvis hun skal anerkendes som en "rigtig pædagog" i arbejdsfællesskabet? Hvis, det er tilfældet, går den studerende ikke bare glip af den læring, der potentielt ligger i at kunne lade sig inspirere af kompetente pædagoger på området; hun går også glip af den læring, der potentielt ligger i den handletvang og efterfølgende refleksion over handling, som interaktion med børn på legepladsen giver mulighed for.

Undersøgelsens resultat viser, at pædagoguddannelserne og praktikvejledere på institutionerne vil kunne øge de studerendes muligheder for at opbygge kompetence på området ved at tone kompetencemål, så de går i retning af at udvikle, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter med børn i uderummet. Med reference til Wenger, kan man tolke resultatet sådan, at et relevant kompetencemål styrker den studerendes legitime krav på deltagelse i et professionelt læringsfællesskab. Undersøgelsens resultat sandsynliggør, at kompetencemål kan have den effekt, at pædagogerne på praktikinstitutioner føler sig mere forpligtet på at fremme kvalitet på området. Samti-

dig kan man forestille sig, at også den studerende føler sig mere forpligtet og bliver mere initiativrig samt presser mere på for egen læring, når hun har et kompetencemål på området. Et relevant tonet kompetencemål kan altså med stor sandsynlighed fremme den handletvang og refleksion over handling, som er så betydningsfuld i opbygningen af pædagogisk kompetence.

Jf. Wenger er det forholdet mellem det, vi kan, og det vi ved, at vi ikke kan, men som vi samtidig ser mening i at kunne, som motiverer os til læring (Wenger 2010). Set i det lys er det ikke overraskende, at der er en tendens til, at studerende med mange års bevægelseserfaringer oftere har tonet deres kompetencemål til området. Med henvisning til Honneth og Wenger kan man argumentere for, at læringsmuligheder på studiet er under indflydelse af de erfaringer, som de studerende allerede har med i bagagen, når de møder studiet. At have været bevægelsesaktiv længe i foreningslivet betyder med stor sandsynlighed, at man er blevet anerkendt for sin deltagelse her, hvilket har givet et relevant repertoire, som man fremadrettet har præference for at bygge videre på. Med baggrund i forskningen kan man videre spørge, om det er rimeligt, at pædagogers personlige erfaringer og præference for bevægelse skal være afgørende for det pædagogiske arbejde med børns bevægelse i uderummet? I så fald kan man måske lidt provokerende spørge, om ikke samfundet har interesse i at stille adgangskrav til specialiseringen *Dagtilbudspædagogik* i relation til den studerendes personlige repertoire på bevægelsesområdet. Man kan spørge, om det ikke burde være betydningen af den pædagogiske opgave i et læringsmæssigt og sundhedsmæssigt perspektiv, der er styrende for, hvorvidt uderummet prioriteres som bevægelseslæringsrum i den pædagogiske hver-

dag med små børn, og for hvorvidt denne del af de studerendes kompetenceopbygning prioriteres?

Det vil naturligt stille krav til kvaliteten i praktikinstitutionernes læringsmiljø i uderummet, hvis uddannelserne, og herunder praktikvejlederne, anerkendte betydningen af, at tone de studerendes kompetencemål sådan, at der skal arbejdes med at udvikle, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter med børn i uderummet. Hvis ikke man gør det, så kan man lidt provokerende sige, at uddannelsen blot vil medvirke til at reproducere det manglende fokus på bevægelsespædagogik i dagtilbuddets uderum med den konsekvens, det har for de børn, som ikke af sig selv formår at udfordre sig selv eller finde bevægelsesglæden.

Konklusion

Forskningsspørgsmål 1: Med undersøgelsen kan konkluderes, at relevant tonede kompetencemål er positivt associerede med pædagogstuderendes vurdering af, at praktikken har været med til at "ud-danne dem til at kunne planlægge, gennemføre og evaluere bevægelsesaktiviteter for børn i uderummet", samt "været med til at uddanne dem til at arbejde med bevægelsesusikre børns bevægelseslæring i uderummet" (tabel 1). Der er også en statistisk signifikant association mellem pædagogstuderende med relevant tonede kompetencemål og bevægelses-relevante fag på uddannelsen (tabel 1). Med undersøgelsen konkluderes omvendt, at relevante kompetencemål ikke er associerede med de pædagogstuderendes egne erfaringer med bevægelse på et statistisk signifikant niveau (tabel 1).

Forskningsspørgsmål 2: Med undersøgelsen konkluderes, at pædagogstuderende oplever en række hæmmende faktorer for

deres læringsmuligheder i relation til børn, bevægelse i uderummet (tabel 2). For følgende faktorer gælder det, at studerende med relevante kompetencemål i statistisk signifikant mindre grad end studerende uden relevante kompetencemål oplever faktoren som hæmmende (tabel 2):

- Manglende videns- og færdighedsmål for praktikken i relation til bevægelse og udeliv
- Pauseafvikling, møder og lign. blandt personalet i den tid, børnene var på legepladsen
- Manglende klarhed over min rolle i uderummet
- Mine egne manglende kompetencer i relation til aktiviteter i uderummet
- Manglende rollemodeller blandt personalet i relation til aktiviteter i uderummet
- Kollegaers manglende motivation for at være aktive med børnene
- Egen manglende motivation for at være aktiv med børnene

Ovenstående faktorer virker mindre begrænsende for pædagogstuderende med relevante kompetencemål, end de gør for pædagogstuderende uden relevante kompetencemål (tabel 2).

Afsluttende bemærkning

Fra sommeren 2018 har alle dagtilbud i Danmark fået to år til at implementere Den styrkede pædagogiske læreplan (Børne- og Socialministeriet 2018). I den pointeres betydningen af, at "*det pædagogiske læringsmiljø understøtter, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på, og at alle børn bliver fortrolige med deres krop og oplever bevægelsesglæde*". Samtidig gøres det klart, at arbejdet med at skabe gode læringsrum

er noget, der foregår hele dagen (Børne- og Socialministeriet 2018), og således også når børn er i uderummet. Resultaterne af denne undersøgelse peger på, at et fokus på at højne kvaliteten af det pædagogiske

arbejde med at skabe bevægelseslæringsrum i uderummet er et relevant fokus for udvikling, både ude i praksis og på grunduddannelser.

Noter

¹ Pædagoguddannelsen er Danmarks største uddannelse med 26 lokale udbud og et optag på næsten 5.000 nye studerende om året.

² Pædagogiske kompetencer indbefatter viden, færdigheder og evnen til kritisk refleksion inden for et relevant fagligt område af betydning for arbejdet som pædagog.

³ Uderum betyder her den som regel indhegnede legeplads eller et grønt område, hvor børn og pædagoger færdes dagligt.

⁴ Den retslige sfære har med lovmæssige relationer, selvrespekt og agtelse at gøre.

⁵ Angiver andelen af studerende der har svaret enten "enig" eller "meget enig" på de respektive udsagn.

⁶ Enten fordi de har valgt noget andet, eller fordi de ikke har noget valgfag.

Referencer

- Barenholdt, J.A. og Christensen, T. 2012. *Pædagogisk idræt i vuggestue og børnehave*. Frederiks- havn: Dafolo.
- Baumann, A. og Christensen, A.W. 2007. Pædagogers viden – et professionaliseringsprojekt! *VERA* 40: 38–47.
- Bjørgen, K. og Svendsen, B. 2015. Kindergarten practitioners' experience of promoting children's involvement in and enjoyment of physically active play: Does the contagion of physical energy affect physically active play? *Contemporary Issues in Early Childhood* 16(3): 257–271. <https://doi.org/10.1177/1463949115600025>
- Bjørgen, K. 2012. Fysisk lek i barnehagens uterom: 5-åringers erfaring med kroppslig fysisk lek i barnehagens uterom. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning* 5.
- Bryman, A. 2016. *Social Research Methods*. 5. udgave. New York: Oxford University Press.
- Børne- og Socialministeriet 2018. *Forslag til lov om ændring af dagtilbudsloven og lov om folkeskolen*. (Styrket kvalitet i dagtilbud, øget fleksibilitet og frit valg for forældre). <https://www.ft.dk/samling/20171/lovforslag/l160/index.htm>
- Cohen, L., Manion, L. og Morrison, K. 2017. *Research Methods in Education*. 8. udgave. London: Routledge.
- Danmarks Evalueringsinstitut 2016. *Status på den nye pædagoguddannelse*.
- Danske Professionshøjskoler 2018. Set den 01.12.2018 på <https://xn--danskeprofessionshøjskoler-xtc.dk/fakta-om-paedagoguddannelsen/>
- Fjørtoft, I. 2004. Landscape as playscape: The effects of natural environments on children's play and motor development. *Children, Youth and Environments* 14(2): 21–44.
- Gleerup, J. 2007. *Behovet for en ny praksisepistemologi*. I: Oettingen, A.v. og Wiedemann, F., red. 2007 *Mellem teori og praksis: aktuelle udfordringer for pædagogiske professioner og professionsuddannelser*. Odense: Syddansk Univ.-Forlag.

- Grahn, P. M., Lindblad, F., Nilsson, B. og Ekman, A. 1997. *Ute på dagis*, nr. 145. Alnarp: Movium.
- Honneth, A. og Willig, R. 2003. *Behovet for anerkendelse: en tekstsamling*. København: Hans Reitzel.
- Kirkwood, B. R. og Sterne, J. A. C. 2003. *Essentials of Medical Statistics*. 2. udgave. Oxford: Blackwell Scientific.
- Kragh Jensen, A. 2012. *Børneliv – ifølge danskerne*. Mandag Morgen: TrykFonden.
- Lund, O. 2017. Being pulled into the drama- how early childhood educators motivate children by way of boily contact and movements. *American Journal of Educational Research* 5(12): 1200–1207.
- Mead, G. H. 2005. *Sindet, selvet og samfundet: fra et socialbehavioristisk standpunkt*. København: Akademisk Forlag.
- Moser, T. 2010. *Kropp og bevægelse – barns væremåde*. Oslo: Gyldendal Akad.
- Oettingen, A. v. 2010. *Almen pædagogik: pædagogikkens grundlæggende spørgsmål*. København: Gyldendal.
- Pahuss, A. M. og Eriksen, C. 2011. *Hvad er dømmekraft? – Den levende arv fra Aristoteles, Kant og Løgstrup*. I: Blok Johansen, M., Gytz Olesen, S., red. *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, B.K. mfl. 2016. *Fysisk aktivitet: læring, trivsel og sundhed i folkeskolen*. København: Vidensråd for Forebyggelse.
- Sandseter, E. B. H. 2009. Affordances for risky play in preschool: The importance of features in the play environment. *Early Childhood Education Journal* 36(5): 439–446. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0307-2>
- Sandseter, E. B. H. 2015. *Boblende glæde og et sug i maven: risikofyldt leg i daginstitutionen* I: Jensen, J. og Sandseter, E. B. H., red. *Vildt og farligt om børns og unges bevægelsesleg*. København: Saxo.
- Schön, D. A. 2014. *Den reflekterende praktiker: hvordan professionelle tænker når de arbejder*. Århus: Klim.
- Sønnichsen, L.H. 2017. Det pædagogiske arbejde med børns bevægelse i daginstitutionens uderum. Om opmærksomhedspunkter i dialogen om udviklingen af en aktiv nærværende pædagogik. *Barn. Forskning om barn og barndom i Norden* 1: 41–54.
- Sundhedsstyrelsen 2016. *Motorik, fysisk aktivitet og stillesiddende tid hos 0-6-årige børn*. www.sst.dk.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet 2014. *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog*. Pub. L. No. BEK nr. 211 af den 6. marts 2014.
- Værum Sørensen, H. 2013. *Børns fysiske aktivitet i børnehaver*. Aarhus: Systine.
- Wenger, E. 2010. *Praksisfællesskaber: læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzel.

Lise Hostrup Sønnichsen er cand.pæd og lektor ved University College SYD. Hostrup Sønnichsen varetager primært udviklings- og forskningsopgaver i relation til børn 1-3 år, dagtilbudspædagogik og sundhedsfremme. Blandt hendes publikationer er: Sønnichsen, L. H. 2019. Den sundhedsfremmende betydning af et tilbud om "vandgymnastik" for sårbare gravide og babysvømning for sårbare mødre. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift* 56(1); Sønnichsen, L. H. 2017. Børns forskellige roller i skolen og det at være og kunne. I: Schulz, A. og von Seelen, J., red. *En skole i bevægelse: læring, trivsel og sundhed*. Akademisk Forlag; Sønnichsen, L. H. 2017. Det pædagogiske arbejde med børns bevægelse i daginstitutionens uderum: om opmærksomhedspunkter i dialogen om udviklingen af en aktiv nærværende pædagogik. *Barn* 1.

Lise Hostrup Sønnichsen, Videreuddannelse Videncenter for Sundhedsfremme og Videncenter KOSMOS, Lembeckesvej7, 6100 Haderslev, Danmark. E-mail: lhos@ucsyd.dk

Jesper von Seelen er cand.scient, Ph.D. og docent og leder af forskningsprogrammet Sundhedsfremme og Læring på University College SYD. Von Seelen forsker primært i implementering af bevægelse i skole og daginstitution og sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring. Blandt hans publikationer er Turunen, H., Sormunen, M., Jourdan, D., von Seelen, J., Buijs, G. 2017. Health promoting schools – a complex approach and a major means to health improvement. *Health Promotion International* 32(2); Schulz, A. og von Seelen, J., red. *En Skole i bevægelse. Læring, trivsel og sundhed*. København: Akademisk Forlag; von Seelen, J., Mikkelsen, A., Wolderslund, M. 2018. A survey of students' attitudes to implementing physical activity in Danish vocational education schools. *Emperical Research in Vocational Education and Training* 10(7).

Jesper von Seelen, University College SYD, Danmark. E-mail: jvse@ucsyd.dk

Bo Lüders er cand. scient. i idræt og sundhed og lektor på UC SYD, pædagoguddannelsen i Kolding inden for områderne bevægelse, idræt og sundhedsfremme. Lüders har tidligere undervist på læreruddannelsen i UC SYD og UCL i idrætsfaget og arbejdet med udviklings- og forskningsarbejde indenfor idræt, bevægelse og sundhedsfremme. Herudover er han ekstern lektor ved IOB, SDU. Han har udgivet: Bertelsen, K., Brorsen, J., Lüders, B. 2018. Fremtidens pædagoger er (også) didaktiske drivkræfter i pædagogiske kontekster. *MOVE*.

Bo Lüders, University College SYD, Kolding, Danmark. E-mail: blud@ucsyd.dk

Fagfellevurderet artikel.

Utgiver: Norsk senter for barneforskning ved Institutt for pedagogikk og livslang læring, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

Dette er en artikel med åpen tilgang (open access). Alle artikler i *Barn* publiseres i overensstemmelse med Creative Commons-lisensen CC BY 4.0. Det betyr at alle fritt kan lese, laste ned, kopiere, skrive ut, søke i eller tenke til den fullstendige og ferdig bearbejdede teksten.